

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาภาวะผู้นำและบทบาทของอิหม่ามในการจัดการศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในจังหวัดนราธิวาส ซึ่งมีเนื้อหาและสาระสำคัญเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 แบบแผนการวิจัย
- 3.3 ตัวแปรในการวิจัย
- 3.4 เครื่องมือการวิจัย
- 3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาระดับภาวะผู้นำและบทบาทของอิหม่ามในการจัดการศึกษาศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ได้แก่ อิหม่ามในจังหวัดนราธิวาส โดยศึกษาเฉพาะอิหม่ามที่ปฏิบัติหน้าที่ในมัสยิดที่ได้รับการจดทะเบียนกับทางราชการในจังหวัดนราธิวาส จำนวน 627 คน (สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส, 2555)รายละเอียดตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนประชากรมัสยิดและศูนย์ฯ (ตาดีกา) จำแนกตามอำเภอ

อำเภอ	จำนวนมัสยิด	จำนวนศูนย์ฯ (ตาดีกา)
1. เมืองนราธิวาส	68	68
2. ตากใบ	35	35
3. แว้ง	50	50
4. สุไหงโก-ลก	30	30

ตารางที่ 3 (ต่อ)

อำเภอ	จำนวนมัธยม	จำนวนศูนย์ฯ (ตาดีกา)
5. สุโขทัย	44	44
6. ระแงะ	85	85
7. จะนะ	37	37
8. เจาะไอร้อง	33	33
9. สุคีรินทร์	24	24
10. รือเสาะ	78	78
11. ยี่งอ	49	49
12. บาเจาะ	50	50
13. ศรีสาคร	44	44
รวม	627	627

จากตารางที่ 3 พบว่า จำนวนประชากรศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัธยม (ตาดีกา) ที่จดทะเบียนเป็นทางการจำแนกตามจำนวนมัธยมของแต่ละอำเภอ จำนวน 627 ศูนย์ จากจำนวนอำเภอ 13 อำเภอ แบ่งเป็นอำเภอระแงะ 85 ศูนย์ อำเภอ รือเสาะ 78 ศูนย์ อำเภอเมืองนราธิวาส 68 ศูนย์ อำเภอแว้งและอำเภอบาเจาะในสัดส่วนเท่ากันอำเภอละ 50 ศูนย์ อำเภอ ยี่งอ 49 ศูนย์ อำเภอสุโขทัยและอำเภอศรีสาครในสัดส่วนที่เท่ากันอำเภอละ 44 ศูนย์ อำเภอจะนะ 37 ศูนย์ อำเภอตากใบ 35 ศูนย์ อำเภอ เจาะไอร้อง 33 ศูนย์ อำเภอสุโขทัย-ลก 30 ศูนย์ และอำเภอสุคีรินทร์ 24 ศูนย์ ตามลำดับ

ส่วนผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่มเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำและบทบาทของอิหม่ามในการจัดการศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัธยม (ตาดีกา) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตาดีกาจำนวน 12 คน

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อิหม่ามมัธยมซึ่งเป็นประธานศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัธยม (ตาดีกา) ในจังหวัดนราธิวาส โดยเทียบตามตารางสำเร็จรูปของตารางของเครจซี่และมอร์แกน (อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 44) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% จากจำนวนประชากรทั้งหมด 627 ศูนย์ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 234 ศูนย์ จากนั้นนำจำนวนกลุ่มตัวอย่างศูนย์กระจายสัดส่วนในแต่ละอำเภอ ดังปรากฏในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอำเภอ

อำเภอ	จำนวนอิหม่าม	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
1. เมืองนราธิวาส	68	25
2. ตากใบ	35	13
3. แวง	50	19
4. สุโหลงโก-ลก	30	11
5. สุโหลงปาดี	44	16
6. ระแงะ	85	32
7. จะแนะ	37	14
8. เจาะไอร้อง	33	12
9. สุคีรินทร์	24	10
10. รือเสาะ	78	29
11. ยี่งอ	49	18
12. บาเจาะ	50	19
13. ศรีสาคร	44	16
รวม	627	234

จากตารางที่ 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างอิหม่ามที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 234 คน ประกอบด้วย อิหม่ามที่ปฏิบัติหน้าที่ประธานศูนย์ในศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) อำเภอระแงะ 32 คน อำเภอ รือเสาะ 29 คน อำเภอเมืองนราธิวาส 25 คน อำเภอแวงและอำเภอบาเจาะในสัดส่วนที่เท่ากันอำเภอละ 19 คน อำเภอ ยี่งอ 18 คน อำเภอสุโหลงปาดีและอำเภอศรีสาครในสัดส่วนที่เท่ากันอำเภอละ 16 คน อำเภอจะแนะ 14 คน อำเภอตากใบ 13 คน อำเภอเจาะไอร้อง 12 คน อำเภอสุโหลงโก-ลก 11 คน และอำเภอสุคีรินทร์ 10 คน ตามลำดับ

3.2 แบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้แบ่งการดำเนินการออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้
 ขั้นตอนที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำ และบทบาทของอิหม่ามในการจัดการศึกษาศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) เก็บข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) จากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 นำผลที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ โดยคัดเลือกข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3 อันดับสุดท้ายมาเป็นข้อมูลในการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อค้นหาและสร้างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำและบทบาทของอิหม่ามในการจัดการศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสนทนากลุ่ม โดยมีผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอนตาดีกา จำนวน 12 ท่าน โดยวิธีคัดเลือกแบบเจาะจง ดังนี้

1. ตัวแทนจากสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด 4 คน
2. ตัวแทนจากสำนักงานการศึกษาเอกชน 4 คน
3. ตัวแทนจากชมรมตาดีกาและตัวแทนอิหม่าม 4 คน

3.3 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่

1) อายุ

- 1.1 ต่ำกว่า 31 ปี
- 1.2 31 – 40 ปี
- 1.3 41 – 50 ปี
- 1.4 51 – 60 ปี
- 1.5 61 ปีขึ้นไป

2) วุฒิการศึกษา

2.1 วุฒิกการศึกษาศาสนา

- 2.1.1 อิสลามศึกษาตอนต้น (อิบตีดาอีย)
- 2.1.2 อิสลามศึกษาตอนกลาง (มุตะวัชชีต)
- 2.1.3 อิสลามศึกษาตอนปลาย (ชานาวีย)
- 2.1.4 สถาบันศึกษาปอเนาะ
- 2.1.5 ปริญญาตรี
- 2.1.6 สูงกว่าปริญญาตรี
- 2.1.7 อื่นๆ (ระบุ.....)

2.2 วุฒิกการศึกษาสามัญ

- 2.2.1 ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า

- 2.2.2 มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า
- 2.2.3 มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า
- 2.2.4 อนุปริญญาหรือเทียบเท่า
- 2.2.5 ปริญญาตรี
- 2.2.6 สูงกว่าปริญญาตรี
- 2.2.7 อื่นๆ .....

3) ประสบการณ์ในการบริหารศูนย์ฯ (ตาดิกา)

- 3.1 1 – 5 ปี
- 3.2 6 – 10 ปี
- 3.3 11 ปีขึ้นไป

4) ขนาดของศูนย์ฯ (ตาดิกา) ที่อหฺมาวมปฏิบัติหน้าที่

- 4.1 ขนาดใหญ่ หมายถึง มีผู้เรียนตั้งแต่ 121 คนขึ้นไป
- 4.2 ขนาดกลาง หมายถึง มีผู้เรียนตั้งแต่ 81-120 คน
- 4.3 ขนาดเล็ก หมายถึง มีผู้เรียนไม่เกิน 80 คน

3.3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

3.3.2.1 ภาวะผู้นำของอหฺมาวม มุ่งศึกษาคูณลักษณะภาวะผู้นำของอหฺมาวม

โดยใช้กรอบแนวคิดคุณลักษณะภาวะผู้นำของท่านคอลีฟะฮฺอุมัร (The Characteristics of Umar's Leadership) 4 ด้าน (Neceur Jabnoun, 2548 : 167) คือ

- ก. ด้านความรับผิดชอบ
- ข. ด้านวิสัยทัศน์กว้างไกล
- ค. ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม
- ง. ด้านกระบวนการควบคุม

3.3.2.2 บทบาทของอหฺมาวม มุ่งศึกษาบทบาทของอหฺมาวมที่มีต่องานในการ

จัดการศึกษาศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดิกา) 5 งาน ได้แก่

- ก. งานวิชาการ
- ข. งานธุรการและการเงิน
- ค. งานบุคคล
- ง. งานกิจกรรมนักเรียน
- จ. งานความสัมพันธ์ชุมชน

3.4 เครื่องมือการวิจัย

3.4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) เพื่อสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำและบทบาทของอิหม่ามในการจัดการศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของอิหม่าม 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรับผิดชอบ 2) ด้านวิสัยทัศน์กว้างไกล 3) ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม และ 4) ด้านกระบวนการควบคุม โดยยึดเกณฑ์การพิจารณาเลือกตอบแบบสอบถาม 5 ระดับ ดังนี้

5	คะแนน	หมายถึง	ระดับมากที่สุด
4	คะแนน	หมายถึง	ระดับมาก
3	คะแนน	หมายถึง	ระดับปานกลาง
2	คะแนน	หมายถึง	ระดับน้อย
1	คะแนน	หมายถึง	ระดับน้อยที่สุด

และยึดเกณฑ์แปลความหมายค่าคะแนนเฉลี่ยที่ได้โดยใช้เกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด (2545 : 103) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.51 – 5.00	หมายถึง	ระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.51 – 4.50	หมายถึง	ระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	2.51 – 3.50	หมายถึง	ระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.51 – 2.50	หมายถึง	ระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.50	หมายถึง	ระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ สอบถามเกี่ยวกับบทบาทของอิหม่ามในการจัดการศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) 5 งาน ได้แก่ 1) งานวิชาการ 2) งานธุรการ และการเงิน 3) งานบุคคล 4) งานกิจกรรมนักเรียน และ 5) งานความสัมพันธ์ชุมชน โดยยึดเกณฑ์การพิจารณาเลือกตอบแบบ สอบถาม 5 ระดับ ดังนี้

- 5 คะแนน หมายถึง ระดับมากที่สุด
- 4 คะแนน หมายถึง ระดับมาก
- 3 คะแนน หมายถึง ระดับปานกลาง
- 2 คะแนน หมายถึง ระดับน้อย
- 1 คะแนน หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

และยึดเกณฑ์แปลความหมายค่าคะแนนเฉลี่ยที่ได้โดยใช้เกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด (2545 : 103) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง ระดับมาก
- ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง
- ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง ระดับน้อย
- ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นการจัดประชุมสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำและบทบาทของอิหม่ามในการจัดการศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) โดยใช้แบบบันทึกสนทนากลุ่ม

3.4.2 วิธีสร้างเครื่องมือการวิจัย

การสร้างแบบสอบถามได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำและบทบาทของอิหม่าม ได้แก่ งานวิจัยของ เจ๊ะมูฮัมมัดสัน เจ๊ะอูมา (2545) ดลมนรรจ์ บากา และเกษตรชัย และหีม (2548) ตายูดิน อูสมาน, มูหัมมัดรอฟลี แวะหะมะ และชัยนุรดิน นิมา (2545) มานี ชูไทย และคณะ (2542) อรุณ ศิริพันธุ์ (2533) และอังคณา บุญสิทธิ์ (2525)

2. กำหนดขอบเขตการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำของอิหม่าม 4 ด้าน คือ ความรับผิดชอบ วิสัยทัศน์กว้างไกล การบริหารแบบมีส่วนร่วม และกระบวนการควบคุม และบทบาทของอิหม่ามในการจัดการศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด(ตาดีกา) 5 งาน คือ งานวิชาการ งานธุรการและการเงิน งานบุคคล งานกิจกรรมนักเรียน และงานความสัมพันธ์ชุมชน

3. สร้างและเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบเพื่อปรับปรุงแก้ไข

4. เสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 4 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา(Content Validity) โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือนิยาม (Item Objective Congruence Index: IOC) โดยกำหนดคะแนนจากการพิจารณา ดังนี้

- +1 เมื่อเห็นว่าข้อคำถามตรงกับขอบข่ายในประเด็นหลักของเนื้อหา
  - 0 เมื่อข้อคำถามไม่ตรงกับขอบข่ายในประเด็นหลักของเนื้อหา
  - 1 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามตรงกับขอบข่ายในประเด็นหลักของเนื้อหา
5. ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือการวิจัยตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ
  6. ทดลองเครื่องมือ (Try Out) กับกลุ่มเล็ก (Try out) จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเที่ยงตรงของเครื่องมือ (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient of Alpha) ใช้สูตรของครอนบาค (Cranbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ .980
  7. ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือ
  8. สร้างเครื่องมือฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บข้อมูลต่อไป

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ถึงประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาสเพื่อออกหนังสือนำให้อิหม่ามกรอกแบบสอบถามเป็นภาษายาวี
2. ผู้วิจัยศึกษากลุ่มตัวอย่าง โดยศึกษาข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส และสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดนราธิวาส
3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามตามกลุ่มตัวอย่าง
4. ผู้วิจัยนำผลการตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับคืนมาคิดเป็นร้อยละ 100 มาตรวจสอบความเรียบร้อย ความถูกต้องสมบูรณ์ในการลงข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัย

การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ขอหนังสือจากวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ไปยังผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมประชุมตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด
2. นำหนังสือเชิญ ส่งให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านด้วยตนเอง
3. จัดประชุมตามวาระหรือประเด็นการสนทนากลุ่ม แล้วสรุปผลการจัดประชุม โดยให้สมาชิกที่ประชุมสรุปผลตามประเด็นที่ร่วมอภิปราย
4. ผู้วิจัยบันทึกรายงานการประชุมลงในเครื่องมือแบบบันทึกการประชุมที่สร้างขึ้น

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมมาได้แล้วมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์
2. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
3. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำและบทบาทของอิหม่ามในการจัดการศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในจังหวัดนราธิวาส โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
4. การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย 3 กลุ่ม โดยใช้ความแปรปรวนทางเดียว F-test (One-way ANOVA) กรณีพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffe)

การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ข้อมูลที่ได้จากการจัดสนทนากลุ่มใช้วิธีการพรรณนาสังเคราะห์นำเสนอในรูปแบบความเรียง เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำและบทบาทของอิหม่ามในการจัดการศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในจังหวัดนราธิวาส